

Szorítás

Ilyenkor az érzést egy másikhoz kell hasonlítani, ebben biztos voltam, melynek jelentését a kommunikációban a másik fél éppúgy megérti, így igazi társa lehet a gyógyulásnak. Minél pontosabban próbáltam megmagyarázni a gondomat, jelzőket keresni hozzá, magamban egyre bonyolultabb csavarokat tettem a körülírásaimmal, a minél pontosabb magyarázat érdekében állítottam magam elé azt az egyetlen képet, melynek nemcsak vizualitása, hanem eseménytörténete is hasonlít az enyémhez, mi több: metaforikus értelmével a magam baját emeli az orvoslás steril és tudományos asztalára. Ekkor vettem csak észre, hogy a körülírás csavarjai is egyre jobban szorítanak, ezért inkább oldanom kellett az elhatározás szilárdságán, hogy adekvát párhuzamokat vonhassak kóros növényi és emberi elváltozások között, hiábavalónak tűnt az erőfeszítés, ugyanaz a tehetetlenség vitt a gyógyász ajtajához, amely talán a villanyoszlopba zárt fát is vitte volna, ha emberi lényként látja meg a napvilágot.

Szorítást érzek a torkomban, mondtam lassan tagolva, egyszerűbben nem is kezdhettem volna, amire nyomban jött az első reakció: kérdően nézett rám az orvos, és nem tudtam hamarjában, hogyan kellene folytatnom, valahogyan körül kellene írnom, gyöngyözött a homlokom, a szorítás a feszültség növekedésével egyre erőteljesebb lett. Ugyanezt érezhette az a fa is.

Az elejétől mesélem el, ha rászánom magam, hogy átadhassam az érzés minden mozzanatát. Megfigyeltem, ahogy rendszeresen ingáztam ugyanezzel a járattal, egy idő után lettek olyan helyek, melyekre akaratlanul is odafigyeltem. A lassú szemlélődés általában elszenderítette az utasokat, amiért nagyon irigyeltem őket, mert hamarabb túlestek a dolgon. Szerencsések azok, akiknél az alvás védekező mechanizmus. Távoli dombokat kerestem vagy csak a cementgyár füstölgése hozta közelebb úticélimat... Valamiért önkéntelenül odatekinttem, nem is mert különben unatkoztam volna, hanem mert megnyugtató, hogy még minden megvan.

Nekem a fák voltak a példaképeim, az örökkévalóság legpontosabb órái, mert megzabolázták, kérgük alá csavarják az időt, a gyűrűk közé írták a négy szűk esztendő, kívülről is pontosan tudták: most a rügyfakadással kezdődik vagy pedig a lombhullással lekerekedik egy ciklus, elnyúló árnyékuk pedig az órát mutatta.

Egyszer azon háborodtam fel, mert az út mellett félbe nyesték egy szelíd gesztenye lombkoronáját, a vezeték útjában állt. Brutálisan megcsonkítottak egy ártatlan, mit sem sejtő élőlényt, ebből már sose lesz többé fa! Csak álldogál ott, amíg ki nem korhad a közepe az őszi esők után.

A torzó legfeljebb a szobornak elfogadható állapot. Fogalmam sincs, miért nem vágták ki mindjárt az egészet, miért hagyták úgy, fejkettészelten az út szélén. Demoralizálták vele vizuálisan az utazókat. Vagy mások észre sem vették.

Legalább egy órája vártunk már a sorompó előtt, nyilván odaát műszakot váltottak a határőrök. Ilyenkor az ember ösztönösen is észrevesz minden változást, hiszen annyiszor kénytelen ugyanazokat az épületeket és mozaikkockás falakat bámulni, hogy végül saját önkéntelen leltárai hozzák ki a sodrából.

Történt pedig, hogy az új vezetékekhez új oszlopokra volt szükség, amely elbírja és koronaként viseli odafent azt a sok kiágazást, melyek porcelántojásaiból huzalok futnak minden irányba. Az oszlop, amely a később leírandó érzés keretétül szolgált, nem tömör, hanem rácsos fémszerkezet volt. Olyan, mint az emelődaru hosszú fémnyaka egy hajókikötőben. Ennek belsejében hajtott ki a fa. Eleinte nem is tűnhetett annak, csak amolyan aljnövényzetnek, amilyen az oszlopot egyébként is gyakorta körülvette, ha megfeledkeztek az árokpartról és az átkelőhely előtt díszlő ágyások gondozásáról a fűnyíró határőr katonák.

Amikor először figyeltem fel rá, már karvastagságúra növekedett a törzse a fémoszlop belsejében, a levelek zöld színén meg sem látszott az örökös rabság, tulajdonképpen védve voltak, a rácsok miatt kézzel nem lehetett volna már kitörni a törzset, később pedig a motorfűrésznek is beletört a foga, ennek szemmel láthatóak maradtak a nyomai: sikerült ugyanis belevágni a kéregbe, de mélyebbre nem hatolhatott a gép a keskeny fémszerkezet miatt, amit rézsútosan be is rácsoztak, össze is hegesztettek ráadásul, hogy masszívabb legyen. Csak ilyen makacs esetre nem számítottak, különben tömör betonoszlopot állítottak volna oda.

A területgondozó katonák egy idő után úgy próbáltak megsabadulni tőle, hogy kívülről lenyesték az összes ágát, hátha ettől önként kiszárad. De azért sem! Új irányt szabtak ezzel a fejlődésének: még energikusabban igyekezett felfelé, mintha az örökkévalóságba vezető utat mutatták volna a metszéssel, így a fa törzse belülről már csaknem teljesen kitöltötte a villanyoszlopot. Talán a fák már génjeikbe szívták a hitet, hogy az emberek az alakítgatásokkal az ő javukat akarják, mintha az érdek közös lenne: ilyenek akarlak látni, mert esztétikai vagy termelési okokból ez a célszerű, és nem kérdezlek arról, hogyan érzed magad a manipuláció után, mert az én tekintetem csálhatatlan, akaratom ellen pedig eleve nem védekezhetsz.

Miféle szerzet lehet ez a csökönyös fa? Ismernem kellene a fajtaját? Egy növényhatározó talán segítene, az hasonlóan pontos diagnózist adhatna, mint az ember esetében a leletek összessége.

Mintha ecetfa volna. Az ráadásul mérgező, ettől még izgalmasabb az eset. Ki merne folyton egy ilyen növényt piszkálni?

Miféle trükk segíthetne? A szabadulóművész Huidini sem ad-

hatott volna tanácsot. A kór ugyanolyan váratlanul döntötte le őt is, ahogyan majd ez a fa végzi. Hasonlóan triviális diagnózis miatt nem tudott szabadulni.

Felénk a rossz helyen felcseperedett, értéktelen fattyúk gyűjtőneve volt az ecetfa, melyeknek a pontos fajtáját sem tartották említésre érdemesnek, csak a feleslegességük miatt nevezték őket így. A busz ablakából néztem éveikig, melyikük győz, sikerül-e kipusztítani az allegorikussá nőtt fát, amelynek ösztöne azt diktálta, hogy a lehető legjobb helyen üsse fel a fejét; és vajon sikerül-e felülkerekednie a fémen is? Mondhatná-e bárki, hogy halni látta azt, ami sohasem élt? Versenyezhet-e elő az étellel? Megismétlődhet-e Dávid és Góliát históriája? De ez a győzelem egyúttal a saját pusztulását hozná, mihelyt szétfeszítené a fémrácsokat, hoznának helyette másik oszlopot, és a régít a fával együtt eltávolítanák. Ahogyan elnéztem, egyre dühösebben nyesegették a katonák, mintha csak incselkedne velük a fa, hogy csak azért is túljár az eszükön, csikorogva bár, de mégsem enged a szorításnak. Makacs fogoly, aki nem árulja el a titkát a legelvetemültebb vallatómódszerek nyomására sem. Hiába az elektrosokk, egyre csak felfelé kapaszkodik, hogy a törzse közepén maradjon, egyenesen, lassan azonos legyen az oszlop magasságával, ne lehessen hozzáférni, az áramot szállító huzalok között pedig ne lehessen még nyesegetni se a magasfeszültség miatt, tavaszra talán virágot és termést is hozhat a porcelánok között, melyek engem mindig a velős csontokra emlékeztettek.

Ilyen biztonságos lakhelyet keres magának a remeterák is, addig élhet csak az elhagyott csigaházban, amíg a méreteinek megfelelő, aztán kimászik, és új hajlékot keres. A fák lakhelye viszont életfogytig tartó rabság.

A fák rendjében vannak kivételezettek, leginkább a származásuknál, a fajtájuknál fogva, így nemcsak hasznosságuk, hanem egyéniségük is van; a frissen hasított gyertyán illata összetéveszthetetlen, ebből faragják a szerszámok csontszínű nyelét, melyeket naponta kézbe vesznek a mesterek, és izzadságuk savától idővel bronzbarnára pácolódnak, de még a nyers fűz is felismerhető csukott szemmel, a tölgy édeskés illatáról nem is beszélve, míg más fajtákat a helyzetük tesz megkülönböztetettekké.

Miért éppen a fáktól kellene megtagadni azt a jogot, hogy legyenek közöttük kivételesek, elmondhassák magukról, hogy „mi valamiféle mágnesek vagyunk. Nem is mágnesek. Vasrudak, rézdróttal betekerve, és képesek vagyunk mágnessé tenni magunkat, amikor csak akarjuk. Belső feszültségünket áramoltatni kezdjük a drótban, és azt vonzzuk, amit csak akarunk”. A mágnes fűtül rá, mitől működik. A mágnes egyszerűen önmaga, és a természetéből adódóan bizonyos dolgokat vonz, másokra meg nincs hatása.

És éppen itt áll, a senki földjén. Hát nem madárdalos, kisibolyás erdőre vágnak a fák naiv lelkei? Az ő birodalmuk a renge-

teg lenne, ahol mások a hangok, a fények, a neszek. Ahol nincs határ, nincs szorítás, ahol nem lapoznak bele fényképpel ellátott életükbe.

A villanyoszlopba zárt fa olyan volt, mint az utolsó illegális átkelőnek emelt emlékmű.

A kivételezettség által válhat éppen eleven allegóriává még egy ecetfa is, még egy elavult költői eszközöket felvonultató versben is, mert egyénisége és sorsa lesz, hiszen aki valóban nem akar mást, mint megélni hazátlan sorsát, annak nincsenek igazi társai, tökéletesen egyedül van, csak a hideg oszloprács és az áramvezeték veszi körül, hogy ne is merészkedjen szabott határain túlra. Aki már csak a sorsot akarja, annak nincsenek példaképei, sem ideáljai, nem szeret igazán semmit, nem vigasztalja a kitavaszkodás sem.

A fa sorsára voltam kíváncsi. Nem tudom, a küzdelemnek hogyan lett vége. Nem tudom, akadt-e a határon átkelők közül valaki, aki az oszlopnak szurkolt, nem pedig a fának.

Egy napon minden népet arról fognak megítélni, hogy fáikkal miként bántak.

Ugyanezt érezhette az a fa is, ismétellem magamban, aztán hangosan csak annyit tettem hozzá, hogy nem egyik napról a másikra alakult ki, inkább sorsszerű ez, és az orvos már nem ugyanazzal a bizonytalan tekintettel fürkészett, mint el sem mesélt történetem elején, talán mert éppen azt az érzést látta ráncokba rendeződni arckifejezésem, amiről beszélni akartam, és nem tudtam, mennyi idő telt el közben, talán csak pillanatok, ahogyan egy rossz álom végén egy egész történet kapcsolódik a hirtelen megszólaló csengőszóhoz, talán éppen így, ezzel a logikával olvasott a gondolataimban, visszafelé haladva, ahogyan valamennyi diagnózis megfogalmazódik, nem veszítette el a türelmét, éppen annyi ideig várt, amennyi egy alaposan végiggondolt mondathoz kell. Hogy az az egyetlenegy pontos legyen a papíron.